

## الگویابی رابطه میان نظام‌های مغزی-رفتاری و تعارضات بین والدین با مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان با میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری

فاطمه کلانتری\*، سعید قنبری\*\*، مجتبی حبیبی\*\*\* و ابراهیم علیزاده\*\*\*\*

### چکیده

پژوهش حاضر با هدف الگویابی رابطه میان نظام‌های مغزی-رفتاری و تعارضات بین والدین با مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان با میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری انجام شد. روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود و جامعه آماری در این پژوهش، کلیه دانش‌آموزان دوره متوسطه اول و دوم شهرستان قدس استان تهران بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای، ۶۶۵ نفر از آن‌ها انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه نظام‌های مغزی-رفتاری، مقیاس تعارضات بین والدین، مقیاس پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری به تعارضات بین والدین و پرسشنامه خودگزارش‌دهی نوجوان بود. نتایج تحلیل مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد که مدل نظری پژوهش که در آن، متغیر پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری به‌عنوان متغیر میانجی در رابطه بین تعارضات بین والدین و نظام‌های مغزی رفتاری با مشکلات هیجانی-رفتاری وارد مدل شده بود، دارای شاخص‌های برازش مناسبی با داده‌ها بود. همچنین در این مدل تمامی مسیرهای مستقیم، غیرمستقیم و کلی برای پیش‌بینی مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان معنادار به‌دست آمد. بنابراین، تعارضات بین والدینی و نظام‌های مغزی-رفتاری با در نظر گرفتن عوامل میانجی در پیش‌بینی مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان نقش مؤثری ایفا می‌کنند. همچنین می‌توان بیان کرد که مدل بافتی-شناختی و مدل توسعه داده شده آن قابلیت تبیین مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان را دارد. در نتیجه می‌توان از این مدل برای تنظیم مداخلات درمانی و همچنین تشخیص عوامل خطر در امر پیشگیری از مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان استفاده کرد.

### واژگان کلیدی:

تعارض بین والدین، نظام‌های مغزی-رفتاری، مشکلات هیجانی-رفتاری

\*نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد مشاوره مدرسه، دانشگاه شهید بهشتی kalantari135@gmail.com

\*\* استادیار، دانشگاه شهید بهشتی

\*\*\* استادیار، دانشگاه علوم پزشکی ایران

\*\*\*\* استادیار، دانشگاه شهید بهشتی

تاریخ ارسال: ۱۳۹۵/۹/۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۴/۱۴

## مقدمه

نوجوانی، دوره تغییرات مهم در زندگی اجتماعی و مهم‌ترین مرحله زندگی افراد است (آلبرگ، سیگل، گلدفیلد، پرادهوم، کنی<sup>۱</sup>، ۲۰۱۲). تغییر و تحولات رفتاری در این دوران، نوجوان را بیشتر مستعد الگوهای رفتاری ناسازگارانه‌ای می‌کند که با عنوان ناسازگاری‌های رفتاری شناخته می‌شوند. مشکلات هیجانی-رفتاری، یکی از این ناسازگاری‌ها است.

مشکلات هیجانی-رفتاری به شرایطی اطلاق می‌شود که در آن پاسخ‌های هیجانی-رفتاری فرد با هنجارهای فرهنگی، سنی و قومی او تفاوت داشته باشند، به طوری که بر عملکرد تحصیلی، مراقبت از خود، روابط اجتماعی، سازگاری فردی، رفتار در کلاس و سازگاری در محیط وی نیز تأثیر منفی بگذارد (غباری بناب، پرند، حسین خانزاده فیروزجاه، موللی و نعمتی، ۱۳۸۶). مشکلات رفتاری و هیجانی به وسیله آخنباخ<sup>۲</sup> (۱۹۹۱) به دو دسته بزرگ مشکلات درونی‌سازی و مشکلات برونی‌سازی<sup>۳</sup> تقسیم شده است (اولیوا، پارا و رینا<sup>۴</sup>، ۲۰۱۴). مشکلات برونی‌سازی الگوهای رفتاری ناسازگاری هستند که در جهت بیرون هدایت می‌شوند و مشکلاتی را برای دیگران ایجاد می‌کنند. مشکلات رفتاری که ناشی از ضعف خودکنترلی فرد است و به تعارض فرد با بافت اجتماعی خود منجر می‌شود، از قبیل رفتار قانون‌شکنانه و پرخاشگرانه (آخنباخ و رسکورلا<sup>۵</sup>، ۲۰۰۱). همچنین مشکلات رفتاری درونی‌سازی مشکلاتی هستند که معطوف به درون تلقی می‌شوند و علائم آن‌ها با رفتارهای بیش از حد کنترل‌شده رابطه دارند، نظیر اضطراب، افسردگی، تلاش فعالانه برای گوشه‌گیری و اجتناب از فعالیت‌های اجتماعی (آخنباخ و مک کونوهی، ۱۹۹۷). در سال‌های پیش از نوجوانی مشکلات درونی‌سازی شده تا حدی کاهش می‌یابد، اما از اوایل نوجوانی با افزایش مجدد آن روبرو می‌شویم (بولم-لیک، ۲۰۰۷).

پژوهشگران سه دسته از عوامل را در بروز مشکلات هیجانی-رفتاری در نوجوانان برشمرده‌اند؛ عوامل فردی، عوامل خانوادگی و عوامل اجتماعی (جسور<sup>۶</sup>، ۱۹۹۲ و اروین<sup>۱</sup>،

- 
1. Alberga, Sigal, Goldfield, Prud'Homme & Kenny
  2. Achenbach
  3. Internalized and externalized problem
  4. Oliva, Parra & Reina
  5. Achenbach & Rescorla
  6. Jessor



۱۹۹۳). در این میان یکی از عوامل فردی و خانوادگی مهم در این زمینه را بررسی می‌کنیم. یکی از عوامل فردی مؤثر در زمینه مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان نظام‌های مغزی- رفتاری آن‌ها است (کوای<sup>۲</sup>، ۱۹۹۳؛ فرانکن و موریس<sup>۳</sup>، ۲۰۰۶).

به اعتقاد گری<sup>۴</sup> این نظام‌ها اساس تفاوت‌های فردی هستند و فعالیت هر کدام به فراخوانی واکنش‌های متفاوت، نظیر زودانگیختگی، اضطراب و ترس می‌شوند (گری، ۱۹۹۱، ۱۹۹۵) و به گونه‌ای متفاوت رفتارها و هیجانات افراد را کنترل می‌کنند (گری، ۱۹۹۰). این دو نظام شامل نظام بازداری رفتاری<sup>۵</sup> و نظام فعال‌ساز رفتاری<sup>۶</sup> است (گری، ۱۹۹۱). نظام فعال‌ساز رفتاری به نشانه‌های پاداش حساس بوده و فرد را درگیر رفتارهای گرایشی می‌کند. فعالیت این نظام به رفتار تکانشی منجر شده و فرد را تشویق به دست‌یابی به پاداش می‌کند، بدون آن‌که پیامدهای منفی آن فعالیت را در نظر بگیرد (موریس، مسترز، دکانتز و تیمرمان<sup>۷</sup>، ۲۰۰۵). از طرفی فعالیت بالای این نظام به برون‌گرایی (گری، ۱۹۸۱)، مشکلات سلوک (کوای، ۱۹۹۳) و گرایش به سمت مصرف مواد مخدر (فرانکن و موریس، ۲۰۰۶) منجر می‌شود. در حالی که نظام بازداری رفتاری به محرک‌های شرطی تنبیه و فقدان پاداش و همچنین به محرک‌های جدید و ترس‌آور ذاتی پاسخ می‌دهد و فرد را نسبت به احتمال وقوع خطر هوشیار نگه می‌دارد (مکاناتان<sup>۸</sup> و گری، ۲۰۰۰) و با اضطراب، اجتناب منفعل، خاموشی و افزایش توجه رابطه دارد (کار<sup>۹</sup>، ۲۰۰۴). فعالیت بالای این نظام باعث به نمایش درآمدن درون‌گرایی، اضطراب و افسردگی می‌شود (گری، ۱۹۸۱، ۱۹۸۲) و فعالیت پایین آن با رفتارهای برون‌ساز، بیش‌فعالی، نقص توجه و بزهکاری مرتبط است (سیدموسوی، پوراعتماد، فیاض‌بخش، اسماعیل‌بیگی، فرنودیان، ۱۳۹۰). از طرفی تحقیقات، بستر خانواده و تنش‌ها و تعارضات بین والدین را نیز یکی از

1. Irwin
2. Quay
3. Franken & Muris
4. Gray
5. Behavior Inhibition System
6. Behavior Approach system
7. Muris, Meesters, de Kanter & Timmerman
8. McNaughton
9. Corr

عوامل بافتی و محیطی مهم در بروز مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان برشمرده‌اند (یانگ‌بلد و همکاران، ۲۰۰۷، فوسگو و گریچ، ۲۰۰۷).

تعارض بین والدین عبارت است از ناسازگاری و عدم توافق زوجین با یکدیگر که به صورت نظرات، اهداف و رفتاری که در جهت مخالف با دیگری است، نمود می‌یابد (موت و کوئین لاین<sup>۱</sup>، ۱۹۹۱). برهم خوردن روابط عاطفی و احساس ناامنی منتج از تعارضات بین والدین می‌تواند امنیت شخصی فرزندان را به خطر اندازد (خواجه‌نوری و هاشمی‌نیا، ۱۳۹۰) و باعث بروز و تشدید مشکلات درونی‌سازی و برونی‌سازی فرزندان می‌شود و رابطه معناداری با رفتارهای پرخطری همچون مصرف مواد، خشونت و بی‌بندوباری در نوجوانان دارد (بائر، کارمزی، مک‌لاین، پاکومی و ومیک<sup>۲</sup>، ۱۹۹۸؛ مک‌گین، گتز و بری<sup>۳</sup>، ۲۰۰۳، یانگ‌بلد و همکاران، ۲۰۰۷). در مدل شناختی-اجتماعی بندورا<sup>۴</sup> (۲۰۰۱)، مشاهده مستقیم رفتار والدین و تعارضات و پرخاشگری‌های آن‌ها باعث یادگیری این رفتارها توسط فرزندان شده و در روابط خانوادگی و اجتماعی آن‌ها نقش به‌سزایی را بازی می‌کند. علاوه‌براین، اکثر مطالعات نشان می‌دهد که تعارض والدینی بر سلامت فرزندان تأثیر می‌گذارد (ابلو، میزل، کوان و کوان<sup>۵</sup>، ۲۰۰۷؛ دیویس، فورمان، راسی و استریونز<sup>۶</sup> و همکاران، ۲۰۰۲؛ کامینگز، جورج، مک کوی و دیویس<sup>۷</sup>، ۲۰۱۲). با این حال شواهد نشان می‌دهد که تعارضات بین والدین و نظام‌های مغزی رفتاری، هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری عوامل میانجی بر مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان تأثیرگذار هستند. یکی از این عوامل میانجی براساس دیدگاه شناختی-بافتی پاسخ‌های فرزندان به تعارض بین والدین‌شان است (فوسگو و گریچ، ۲۰۰۷).

در دیدگاه شناختی-بافتی فرزندان، مشاهده‌گر و پذیرنده صرف تعارضات زناشویی نیستند، بلکه شرکت‌کنندگان فعال در روابط خانوادگی هستند؛ بنابراین، فرزندان در شرایط تعارضات

- 
1. Mute & Coinline
  2. Baer, Garmezy, McLaughlin, Pokorny & Wernick
  3. McQueen, Getz & Bray
  4. Bandura
  5. Ablow, Measelle, Cowan & Cowan
  6. Davies, Forman, Rasi & Stevens
  7. Cummings, George, McCoy & Davies



بین والدینی پاسخ‌هایی را ابراز می‌کنند (فوسکو و گریچ، ۲۰۰۷)، این پاسخ‌ها شامل ادراک تهدید، خودسرزنی، راهبرد مقابله‌ای و مثلث‌سازی<sup>۱</sup> است. تمامی این پاسخ‌ها از سوی فرزندان به تعارض بین والدینی، تنها یک سازه شناختی، هیجانی یا رفتاری نیستند، بلکه ترکیبی از آن‌ها هستند (کینسفوجل<sup>۲</sup> و گریچ، ۲۰۰۴). بنابراین، به‌عنوان یک متغیر مکنون با یکدیگر ترکیب می‌شوند و ارزیابی‌های فرزندان از تعارض بین والدینی را تشکیل می‌دهند (گریچ و فینچام، ۲۰۰۱؛ تامپسون، لقیو و گارسیا<sup>۳</sup>، ۲۰۱۵). در مدل شناختی-بافتی اثر تعارض زناشویی بر پیامدهای رفتاری و هیجانی فرزند از طریق تفسیر خود او از تعارض بررسی می‌شود و براساس فراوانی، شدت و حل و فصل تعارضات، تفاسیر کودکان می‌تواند متفاوت و با پیامدهای مختلفی همراه شود (گریچ و فینچام، ۱۹۹۰). حال براساس الگوی شناختی-بافتی، ویژگی‌های فرزندان نیز (مثل ارزیابی شناختی، سن، جنسیت، شخصیت و خلق و خو) بر ارزیابی‌ها از تعارض بین والدین اثر می‌گذارد (فوسکو و گریچ، ۲۰۰۷). نظام‌های مغزی-رفتاری یکی از این ویژگی‌هاست.

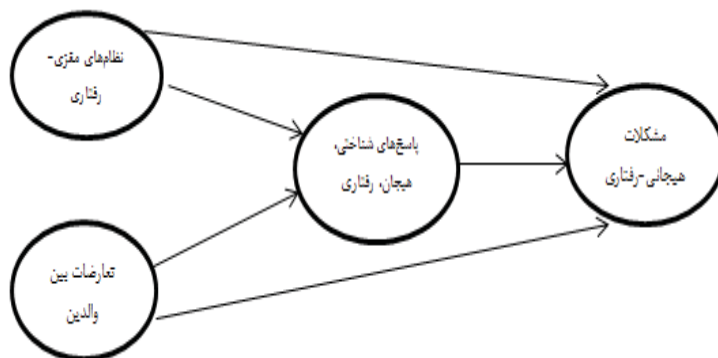
هر کدام از نظام‌های مغزی-رفتاری واکنش‌های متفاوتی را در برابر موقعیت‌های اضطراب‌زا بر می‌انگیزند. در نظام بازداری رفتاری برخلاف نظام فعال‌ساز رفتاری، افراد محرک‌های تازه و اضطراب‌آور اطراف را مخرب ارزیابی کرده و آن را به‌صورت تهدید ادراک می‌کنند، این عمل افراد که با اضطراب همراه است، باعث می‌شود تا فرد به‌دلیل درک موقعیت به‌عنوان خطر، پاسخ‌های رفتاری، شناختی و هیجانی خاصی را بروز دهد و آن موقعیت را برای خود تهدید به حساب آورده و خود را به‌عنوان عامل ایجادکننده این خطر سرزنش کند یا به اجتناب از آن موقعیت اقدام می‌کند (آمودیو، مستر، یی و تایلر<sup>۴</sup>، ۲۰۰۸). از طرفی از پیامدهای فعالیت نظام بازداری عبارت از اختلال در رفتار فعلی، خلق منفی، سوگیری توجه به سمت منابع تعارض و افزایش برانگیختگی است. این پیامدها موجب می‌شود تا فرد با اجتناب منفعل از منبع تهدید، تعارض خویش را حل کند (روزبارت، احدی و ایوانز<sup>۵</sup>، ۲۰۰۰). نظام بازداری رفتاری،

1. Threat perception, Self-blame, coping strategies and triangulation
2. Kinsfogel
3. Thompson, Lengua & Garcia
4. Amodio, Master, Yee & Taylor
5. Rothbart, Ahadi & Evans

بیشتر برای ارزیابی تعارض‌ها، تهدیدها و اجتناب از آن‌ها فعالیت دارد (آمودیو، مستر، یی و تایلر، ۲۰۰۸). برخلاف نظام فعال‌ساز رفتاری که خلق مثبت و سوگیری توجه نسبت به منابع پاداش را ایجاد می‌کند و فرد واکنش اجتناب فعال را از خود در برابر تهدید بروز می‌دهد (روزبارت، احدی و ایوانز، ۲۰۰۰). از طرفی نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که نیاز به کنترل فکر و تنبیه خود از جمله باورهای فراشناختی و راهبردهای کنترل فکری هستند که بیشترین همبستگی را با نظام بازداری دارند (حسینی، بیگدلی و قوشچیان، ۱۳۸۶). در همین راستا موریس، وان براکل، آرنتر و اسکوتن (۲۰۱۱) تأکید می‌کنند که در میان نظام‌های مغزی-رفتاری به احتمال زیاد بازداری رفتاری یک آسیب‌پذیری ژنتیکی است که در تعامل با تجربه‌های محیطی منفی احتمال ابتلای فرد به مشکلات اضطرابی را افزایش می‌دهد.

بر این اساس، پژوهش حاضر در نظر دارد؛ همسو با دیدگاه شناختی-بافتی و از طریق اتخاذ رویکردی فرآیندی، برای اولین بار با توجه به عوامل فردی و محیطی در کنار هم، در شکل‌گیری مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان، نقش با اهمیت پاسخ‌های شناختی، عاطفی و رفتاری به تعارضات بین والدین را به‌عنوان متغیر میانجی در رابطه بین متغیرهای مستقل (تعارضات والدینی، بازداری رفتاری) و متغیر وابسته (مشکلات هیجانی-رفتاری) در این پژوهش آزمون کند. از سوی دیگر پس از جمع‌آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش، همبستگی بین متغیر محاسبه‌شده و نهایتاً الگوی روابط میان آن‌ها استخراج شود.

به‌طور کلی با توجه به اینکه دیدگاه بافتی-شناختی روابط و اثرات بافت را با سایر متغیرها در تدوین مدل بروز مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان ارائه کرده است (گریچ و فینچام، ۲۰۰۱) ولی پژوهشی انجام نشده است که ویژگی‌های فردی را در کنار تعارضات بین والدینی در پیش‌بینی مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان بررسی کند، از طرفی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان به‌عنوان متغیر مکنون در این پژوهش در نظر گرفته شده است در حالی که در سایر پژوهش‌ها به‌عنوان متغیر مکنون اعمال نشده است. بنابراین، ضروری به نظر می‌رسد که با در نظر گرفتن دیدگاه شناختی-بافتی و بهره‌گیری از پیشینه پژوهشی، مدلی تدوین شود که مهم‌ترین ناسازگاری دوره نوجوانی را بررسی کند که هم تحت تأثیر پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری و هم به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر تعارضات بین والدین و نظام‌های مغزی رفتاری است؛ مدل نظری پژوهش حاضر در شکل ۱ نشان داده شده است.



شکل ۱: مدل نظری پژوهش

بنابراین، هدف کلی پژوهش، الگویابی رابطه میان نظام‌های مغزی-رفتاری و تعارضات بین والدین با مشکلات هیجانی-رفتاری با میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری که به پنج فرضیه و دو سؤال قابل تفکیک است:

فرضیه ۱: بین ادراک تعارض بین والدین و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان رابطه مستقیم وجود دارد.

فرضیه ۲: بین نظام‌های مغزی-رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان رابطه مستقیم وجود دارد.

فرضیه ۳: بین پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان رابطه مستقیم وجود دارد.

فرضیه ۴: بین ادراک تعارض بین والدین و پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری به تعارض رابطه مستقیم وجود دارد.

فرضیه ۵: پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری به تعارض در رابطه بین ادراک تعارض بین والدین و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان، نقش میانجی را ایفا می‌کند.

سؤال ۱: آیا پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری در رابطه بین نظام‌های مغزی-رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان، نقش میانجی را ایفا می‌کند؟

سؤال ۲: آیا بین نظام‌های مغزی-رفتاری و پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری رابطه مستقیم وجود دارد؟

## روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است و جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دبیرستان (دوره اول و دوره دوم) شهرستان قدس واقع در استان تهران در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ تشکیل دادند. طبق آمار ارائه‌شده از واحد آمار و بودجه مدیریت آموزش و پرورش شهرستان قدس، ۳۹۱۲۴ دانش‌آموز (۱۹۹۶۴ دختر و ۱۹۱۶۰ پسر) در مدارس متوسطه مشغول به تحصیل بودند. داشتن سن ۱۳-۱۸ سالگی از ویژگی‌های جامعه موردنظر بود که به‌عنوان دانش‌آموز در یکی از مقاطع دبیرستان دوره اول یا دبیرستان دوره دوم مشغول به تحصیل بودند. انتخاب حجم نمونه پژوهش با در نظر گرفتن چندین نکته انجام شد، اول اینکه هومن (۱۳۹۱) در کل با توجه به نظرات مختلف در رابطه با انتخاب منطقی حجم نمونه، حداقل پانزده مورد به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده را مدل‌یابی معادلات ساختاری منطقی می‌داند. در پژوهش حاضر ۱۷ متغیر اندازه‌گیری شده وجود دارد. بنابراین، با این روش حجم نمونه پژوهش باید حداقل ۲۵۵ نفر باشد؛ نکته دوم اینکه بیشتر صاحب‌نظران در انتخاب حجم نمونه در مدل‌یابی معادلات ساختاری از قاعده «بیش‌تر بهتر است»<sup>۱</sup> پیروی می‌کنند (بومسما و هوگلند<sup>۲</sup>، ۲۰۰۱). بنابراین، در این پژوهش سعی شد که از حجم نمونه بالایی استفاده شود؛ در نتیجه ۶۲۸ نفر نمونه جمع‌آوری شد. دانش‌آموزان نمونه به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای تصادفی<sup>۳</sup> انتخاب شدند، به‌این ترتیب که در مرحله اول هشت آموزشگاه (۴ آموزشگاه پسرانه و ۴ آموزشگاه دخترانه) با روش نمونه‌گیری تصادفی برگزیده شدند، سپس در مرحله دوم از هر کلاس موجود در یک آموزشگاه ۱۰ دانش‌آموز به‌صورت تصادفی منظم از روی لیست کلاسی انتخاب شدند. در پژوهش حاضر ملاک‌های ورود داشتن سن ۱۳-۱۷ سال و تحصیل در یکی از مقاطع متوسطه دوره اول یا دوره دوم متوسط و ملاک‌های خروج طلاق والدین و فوت پدر یا مادر در نظر گرفته شد.

برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS21 و LISREL8.8 استفاده شد.

1. More is better
2. Boomsma & Hoogland
3. Multistage random sampling





## ابزار گردآوری اطلاعات

مقیاس ادراک فرزندان از تعارض بین والدین<sup>۱</sup>: این مقیاس را اولین بار گریچ و فینجام (۱۹۹۲) در بین نوجوانان سنین ۱۱-۱۲ سال و در خانواده‌های سالم به‌منظور سنجش میزان ادراک فرزندان از تعارض والدین طراحی کردند. این مقیاس شامل ۲۵ گویه و ۴ عامل و عامل‌های آن شامل فراوانی تعارض، شدت تعارض، حل‌وفصل تعارض و ثبات تعارض است که تعارضات مخرب زناشویی را ارزیابی می‌کند. پاسخ به هر ماده در یک طیف سه نقطه‌ای از نوع لیکرت (۰= نادرست، ۱= تقریباً درست، ۲= درست است) است. گریچ و فینجام (۱۹۹۲) پایایی تعارض بین والدین را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و ضریب باز آزمایی را بعد از دو هفته ۰/۷۰ گزارش کرده‌اند. این مقیاس به‌عنوان روایی ملاک مناسب‌ترین پیش‌بینی‌کننده سازگاری کودک نسبت به مقیاس‌های رضایت و تعارض زناشویی گزارش شده است (گریچ و همکاران، ۱۹۹۲). روایی سازه عامل‌های تعارض بین والدین با روش تحلیل عاملی تأییدی در پژوهش بیخام و فیس (۱۹۹۷) بررسی و تأیید شده است. همچنین در پژوهش بیخام (۱۹۹۷) مقدار محاسبه‌شده آلفای کرونباخ در مقیاس تعارض بین والدین ۰/۹۵ به‌دست آمد. در پژوهش مختارنیا، زاده محمدی و حبیبی (۱۳۹۵) ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۶ به‌دست آمد و مقدار آلفای کرونباخ پژوهش حاضر در عامل‌های فراوانی تعارض، شدت تعارض، حل‌وفصل تعارض و ثبات تعارض به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۷۲، ۰/۷۶ و ۰/۷۸ به‌دست آمد.

**پرسشنامه نظام‌های مغزی-رفتاری<sup>۲</sup>:** کارور و وایت<sup>۳</sup> (۱۹۹۴) پرسشنامه نظام‌های مغزی-رفتاری را تهیه کرده‌اند، شامل ۲۰ ماده و ۴ مقیاس است که ۷ ماده آن مربوط به نظام بازداری رفتاری و ۱۳ ماده آن مربوط به نظام فعال‌ساز رفتاری (۴ سؤال مربوط به کشاننده، ۴ سؤال مربوط به جستجوی لذت و ۵ سؤال مربوط به پاسخ به پاداش) است. نمرات روی مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای (۱=درست نیست تا ۴=کاملاً درست است) نمره‌گذاری می‌شود. کارور و وایت (۱۹۹۴) ثبات درونی بازداری رفتاری و زیر مقیاس‌های فعال‌ساز رفتاری را به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۷۳، ۰/۷۶ و ۰/۶۶ گزارش کردند. همچنین در مطالعه سیدموسوی و همکاران (۱۳۹۰) ثبات درونی مقیاس بازداری رفتاری برابر با آلفای ۰/۷۶ و

1. Perception children of inter-parental conflict scale
2. brain-behavioral systems Inventory
3. Carver & White

مقیاس فعال‌ساز برابر با آلفای ۰/۸۷ به دست آمد و نتایج اعتبار بازآزمایی نیز پس از سه هفته برای مقیاس بازداری رفتاری ۰/۹۳ و برای مقیاس فعال‌ساز رفتاری ۰/۸۹ به دست آمد.

### مقیاس پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان به تعارضات بین والدین<sup>۱</sup>: این

مقیاس براساس مدل شناختی-بافتی گریچ و فینچام همراه با مقیاس تعارضات زناشویی در سال ۱۹۹۲، ساخته شده است که واکنش‌های شناختی، هیجانی و رفتاری فرزندان از تعارض بین والدینی را اندازه‌گیری می‌کند. عامل‌های این مقیاس ادراک تهدید، خودسرزندی، راهبرد مقابله‌ای و مثلث‌سازی است. تعداد کل گویه‌های این مقیاس شامل ۲۱ گویه (ادراک تهدید و راهبرد مقابله‌ای هر یک ۶ گویه، خودسرزندی ۵ گویه و مثلث‌سازی ۴ گویه) است. اصل یکپارچگی واکنش‌های فرزندان، این عامل‌ها را یکجا در نظر می‌گیرد که فرزندان از لحاظ شناختی، هیجانی و رفتاری به تعارضات بین والدین پاسخ می‌دهند (گریچ و فینچام، ۲۰۰۱). نمره‌گذاری این مقیاس بر طیف لیکرت سه نقطه‌ای از نادرست (۰) تا حدودی درست (۱) و درست است (۲) است. گریچ و فینچام (۱۹۹۲) ضریب آلفای هر یک از عامل‌ها را بین ۰/۶۱ تا ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند. برای بررسی روایی ملاک همزمان این مقیاس از پرسشنامه مشکلات رفتاری آخنباخ استفاده شده است (گریچ و فینچام، ۱۹۹۲). در پژوهش مختارنیا، زاده محمدی، حبیبی و میرزایی‌فر (۱۳۹۵) آلفای کرونباخ این مقیاس ۰/۸۱ و مقدار آلفای کرونباخ عامل‌های آن بین ۰/۶۳ و ۰/۸۳ به دست آمد. در پژوهش حاضر نیز مقدار آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۰ و آلفای کرونباخ عامل‌های آن بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۱ به دست آمد.

### پرسش‌نامه خودگزارش دهی نوجوان<sup>۲</sup>: این پرسشنامه را آخنباخ (۱۹۹۱) ساخته است (آخنباخ و

رسکورلا، ۱۹۹۱) و مینایی (۱۳۸۴) و حبیبی عسگرآباد (۱۳۸۸) آن را در ایران هنجاریابی کرده‌اند. فرم خودگزارش دهی نوجوان، یک مقیاس خودگزارشی برای سنین ۱۱-۱۸ سال است. این مقیاس شامل دو بخش از قبیل بخش مبتنی بر دی اس ام و بخش شایستگی‌ها و کارکردهای اجرایی است. بخش کارکردهای اجرایی به دو قسمت مشکلات درونی‌سازی و مشکلات برونی‌سازی تقسیم می‌شود که شامل گوشه‌گیری/افسردگی، شکایات جسمانی، افسردگی/اضطراب، مشکلات اجتماعی، مشکلات

1. Cognitive-emotional-behavioral Responses to inter-parental conflict scale

2. Youth Self Report Inventory



تفکر، مشکلات توجه، رفتار بزهکارانه، رفتار پرخاشگرانه و همچنین مقیاس سایر مشکلات رفتاری است. نتایج بررسی روایی سازه این مقیاس با استفاده از تحلیل عاملی در ایران حاکی از حمایت یافته‌ها از ساختار ۸ عاملی این مقیاس بود و روایی همگرایی این مقیاس با پرسشنامه مشکلات رفتاری راتر در حد مطلوب گزارش شده است. روایی آزمون با رویکرد مبتنی بر سنجش تجربی آخنباخ با استفاده از آلفای کرونباخ برای پسران ۰/۸۹ و برای دختران ۰/۹۴ به دست آمد (آخنباخ و رسکورلا، ۱۹۹۱). ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های اضطراب/ افسردگی، گوشه‌گیری/ افسردگی، مشکلات جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه، رفتار قانون‌شکنی، رفتار پرخاشگرانه، برونی‌سازی، درونی‌سازی و مشکلات کلی به ترتیب برابر ۰/۷۷، ۰/۸۵، ۰/۷۸، ۰/۷۹، ۰/۷۲، ۰/۷۸، ۰/۷۳، ۰/۸۷، ۰/۸۶، ۰/۸۵ (مینایی ۱۳۸۵) و ضریب روایی دو نیمه کردن برای همان زیرمقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۷۱، ۰/۶۸، ۰/۸۶، ۰/۶۷، ۰/۸۷، ۰/۶۹، ۰/۸۶، ۰/۸۳، ۰/۷۶ و ۰/۸۳ به دست آمد (حبیبی عسگرآباد، بشارت و فدایی، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های اضطراب/ افسردگی، گوشه‌گیری/ افسردگی، مشکلات جسمانی، رفتار قانون‌شکنی، رفتار پرخاشگرانه، برونی‌سازی، درونی‌سازی و مشکلات کلی به ترتیب برابر ۰/۷۳، ۰/۸۰، ۰/۷۳، ۰/۷۵، ۰/۸۳، ۰/۸۱، ۰/۸۰، ۰/۸۵ به دست آمد.

### یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش در سه بخش ارائه شده است؛ در بخش اول به یافته‌های توصیفی، در بخش دوم به ماتریس همبستگی بین متغیرها و در بخش سوم به ارزیابی مدل نظری و شاخص‌های برازش مدل اشاره شده است.

جدول (۱) شاخص‌های توصیفی مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در نمونه پژوهش حاضر را نشان می‌دهد:

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی مربوط به سن و جنسیت

متغیرهای پژوهش	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین	فراوانی
پسر	۱۵/۴۶	۱/۱۶	۱۳	۱۸	۳۱۴	
دختر	۱۵/۵۰	۱/۲۳	۱۳	۱۸	۳۴۶	
کل	۱۵/۴۸	۱/۲۰	۱۳	۱۸	۶۶۵	

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، پایین‌ترین سن نوجوانان گروه نمونه، ۱۳ سال و بالاترین آن ۱۸ سال بود. با توجه به این جدول، میانگین سنی نوجوانان در پژوهش حاضر ۱۵/۴۸ با انحراف استاندارد ۱/۲۰ است.

برای آزمون مدل نظری، پس از بررسی مفروضه‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری آزمون مدل اجرا شد. مدل‌یابی معادلات ساختاری، مانند هر روش آماری، دارای شماری از مفروضه‌هاست که باید صادق بوده یا دست‌کم به‌گونه‌ای تقریب برقرار باشد تا نسبت به نتایج آن اطمینان شود (هومن، ۱۳۹۱)؛ بنابراین، در پژوهش حاضر، تمامی مفروضه‌ها بررسی شد که با توجه به رد شدن فرضیهٔ نرمال بودن در تعدادی از متغیرها از روش برآورد مقاوم<sup>۱</sup> در برابر نقض نرمال بودن استفاده شد. بنابراین، قبل از درخواست محاسبهٔ برازش مدل، روش برآورد مقاوم در ماتریس کوواریانس مجانبی انتخاب شد. همچنین نتایج نرم‌افزار لیزرل و اس پی اس اس برازش یافتن مدل‌های ساختاری نشان داد که پیش‌فرض‌های «مدلی بیش‌ازحد مشخص‌شده» و «عدم هم‌خطی چندگانه» بین متغیرها نیز رعایت شده است. علاوه‌براین شاخص‌های عامل تورم واریانس با مقدار  $>VIF>5$  و آماره تحمل بالای ۰/۱ برای متغیرهای پیش‌بین به دست آمد که نشان‌دهندهٔ عدم هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین بود (کرانی و سرلس<sup>۲</sup>، ۲۰۰۲). همچنین پیش‌فرض مربوط به خطی بودن رابطهٔ بین متغیرها براساس ماتریس کوواریانس و همبستگی از طریق نمودار پراکنندگی<sup>۳</sup> بررسی و تأیید شد، همچنین مفروضهٔ فاصله‌ای بودن مقیاس اندازه‌گیری با توجه به ماهیت داده‌ها تأیید شد.

در جدول ۲ میانگین، انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی بین مفروضه‌های پژوهش گزارش شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بیشتر متغیرها در سطح  $p < 0/01$  با همدیگر همبستگی دارند. ضرایب همبستگی بیشتر از ۰/۱۰ در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار هستند و ضرایب کمتر از ۰/۱۰ نداشتن معناداری را نشان می‌دهند.

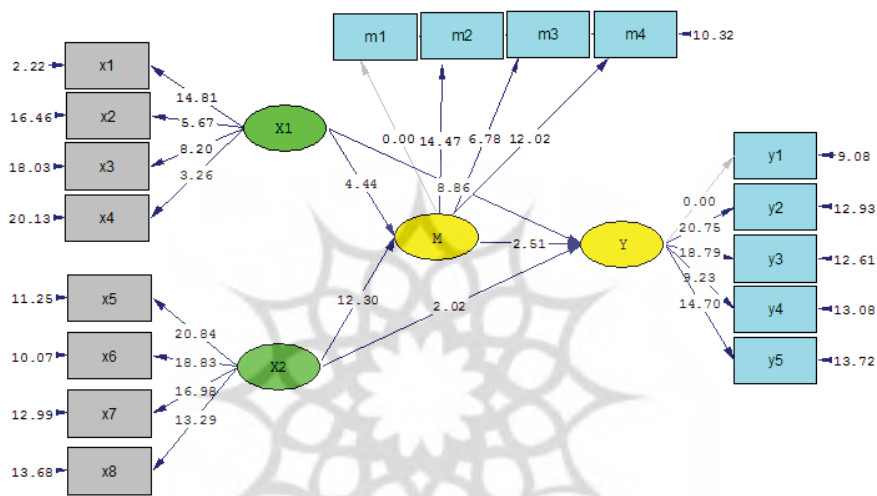
- 
1. Robust Maximum Likelihood
  2. Craney & Surles
  3. Scatter Plot

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین متغیرها

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	
۱. بازداری رفتاری	-																	
۲. پاسخ‌دهی به پاداش	۰/۲۴**	-																
۳. جستجوی لذت	۰/۳۰**	۰/۳۵**	-															
۴. کشاننده	۰/۱۴**	۰/۴۹**	۰/۳۲**	-														
۵. فراوانی تعارض	۰/۲۳**	-۰/۰۵	۰/۱۲**	-۰/۰۳	-													
۶. شدت تعارض	۰/۲۲**	۰/۰۶	۰/۱۵**	۰/۰۱	۰/۶۳**	-												
۷. حل و فصل تعارض	۰/۱۷**	-۰/۰۵	۰/۰۲	-۰/۰۸*	۰/۶۳**	۰/۶۳**	-											
۸. ثبات تعارض	۰/۱۸**	-۰/۰۶	۰/۱۰**	-۰/۰۴	۰/۵۱**	۰/۵۱**	۰/۴۸**	-										
۹. ادراک تهدید	۰/۲۳**	۰/۰۹*	۰/۱۱**	۰/۰۴	۰/۴۵**	۰/۴۹**	۰/۳۱**	۰/۴۴**	-									
۱۰. راهبرد مقابله‌ای	۰/۳۰**	۰/۰۳	۰/۱۵**	-۰/۰۲	۰/۴۰**	۰/۴۳**	۰/۴۰**	۰/۳۷**	۰/۴۷**	-								
۱۱. سرزنش خود	۰/۱۰**	۰/۰۳	۰/۱۴**	۰/۰۲	۰/۱۵**	۰/۱۶**	۰/۰۷	۰/۱۵**	۰/۲۸**	۰/۱۸**	-							
۱۲. مثلث سازی	۰/۲۱**	۰/۰۹*	۰/۱۷**	۰/۳۱**	۰/۳۹**	۰/۴۱**	۰/۲۸**	۰/۳۳**	۰/۴۹**	۰/۲۹**	۰/۲۹**	-						
۱۳. اضطراب	۰/۶۳**	۰/۱۱**	۰/۲۴**	-۰/۰۰	۰/۳۱**	۰/۲۸**	۰/۲۲**	۰/۲۲**	۰/۳۲**	۰/۳۴**	۰/۱۵**	۰/۲۳**	-					
۱۴. انفرادگی	۰/۴۷**	-۰/۰۱	۰/۱۵**	-۰/۰۶	۰/۳۳**	۰/۳۰**	۰/۲۹**	۰/۳۱**	۰/۲۹**	۰/۲۹**	۰/۱۵**	۰/۲۳**	۰/۶۹**	-				
۱۵. شکایت جسمانی	۰/۴۴**	۰/۰۹	۰/۱۹**	۰/۰۲	۰/۲۹**	۰/۲۶**	۰/۲۰**	۰/۲۶**	۰/۳۰**	۰/۲۴**	۰/۱۹**	۰/۲۴**	۰/۶۴**	۰/۵۵**	-			
۱۶. رفتار قانون‌شکنانه	۰/۱۶**	-۰/۰۰	۰/۲۷**	۰/۰۱	۰/۲۲**	۰/۲۴**	۰/۲۰**	۰/۲۴**	۰/۱۹**	۰/۱۴**	۰/۱۴**	۰/۱۴**	۰/۳۶**	۰/۲۸**	۰/۳۲**	-		
۱۷. رفتار پرخاشگرانه	۰/۲۸**	۰/۱۰	۰/۳۱**	۰/۱۳**	۰/۲۷**	۰/۲۹**	۰/۲۳**	۰/۲۳**	۰/۱۶**	۰/۱۰	۰/۲۰**	۰/۱۷**	۰/۵۱**	۰/۴۲**	۰/۴۶**	۰/۵۹**	-	
میانگین	۱۸/۳۳	۱۶/۶۴	۹/۱۶	۱۱/۸۴	۳/۱۸	۲/۲۱	۳/۷۱	۱/۵۷	۳/۳۱	۳/۸۷	۰/۶۰	۱/۲۹	۷/۲۴	۳/۷۴	۲/۸۱	۱/۳۴	۵/۴۲	
انحراف استاندارد	۳/۵۹	۲/۷۱	۲/۳۳	۲/۵۲	۲/۰۲	۲/۵۲	۲/۵۲	۱/۴۶	۳/۱۵	۲/۴۶	۰/۹۷	۱/۴۲	۴/۸۹	۲/۹۰	۲/۶۱	۱/۵۹	۴/۲۷	

\*. معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۵. \*\* معناداری همبستگی در سطح ۰/۰۱

ارزیابی مدل نظری: همان‌طور که قبلاً بیان شد برای برآورد مدل از روش حداکثر درست‌نمایی به شیوه مقاوم استفاده شد و سپس مدل از طریق نرم‌افزار لیزرل اجرا شد. مدل حاصل از اجرای تحلیل، با ضرایب استاندارد شده و روابط بین متغیرها در شکل ۲ ارائه شده است:



x<sub>1</sub> = بازداری رفتاری؛ x<sub>2</sub> = پاسخ‌دهی به پاداش؛ x<sub>3</sub> = جستجوی لذت؛ x<sub>4</sub> = کشاننده؛ x<sub>5</sub> = فراوانی تعارض؛ x<sub>6</sub> = شدت تعارض؛ x<sub>7</sub> = حل‌وفصل تعارض؛ x<sub>8</sub> = ثبات تعارض؛ m<sub>1</sub> = ادراک تهدید؛ m<sub>2</sub> = راهبرد مقابله‌ای؛ m<sub>3</sub> = خودسرزنی؛ m<sub>4</sub> = مثلث‌سازی؛ y<sub>1</sub> = اضطراب/افسردگی؛ y<sub>2</sub> = افسردگی/گوشه‌گیری؛ y<sub>3</sub> = شکایت جسمانی؛ y<sub>4</sub> = رفتار قانون‌شکنانه؛ y<sub>5</sub> = رفتار پرخاشگرانه.

در شکل ۲ پارامترهای ضرایب مسیر در مدل ساختاری، گزارش شده است که همان ضرایب بتا در معادله رگرسیون هستند. همچنین ضرایب بار عاملی استاندارد شده همبستگی بین متغیرهای مکنون با نشانگرها (متغیرهای اندازه‌گیری شده) آمده است. همچنین نتایج حاصل از برازش مدل در جدول ۳ ارائه شده است:



جدول ۳: شاخص‌های مطلق، نسبی و ایجازی برازش مدل

SRMR <sup>۶</sup>	RMSEA <sup>۵</sup>	CFI <sup>۴</sup>	AGFI <sup>۳</sup>	GFI <sup>۲</sup>	df	$\chi^2$ S-B <sup>۱</sup>
۰/۰۴۴	۰/۰۴۸	۰/۹۸	۰/۹۳	۰/۹۵	۱۰۰	۲۵۲/۱۶

طبق جدول ۳ مقدار مجذور کای دو ۲۵۲/۱۶ معنادار به دست آمد، با توجه به اینکه مجذور کای دو نسبت به حجم نمونه بسیار حساس است و در نمونه‌های با حجم بالای ۱۰۰ نفر معنادار به دست می‌آید. بنابراین، شاخص مناسبی برای تفسیر مدل نیست و باید با در نظر گرفتن درجه آزادی تفسیر شود. در ضمن شاخص مجذور کای دو ساتورا-بتلر زمانی که فرضیه‌های توزیع خدشه‌دار است، به عنوان شاخص تصحیح آماره مجذور کای دو به کار می‌رود، در این پژوهش نسبت شاخص ساتورا-بتلر به درجه آزادی کم‌تر از ۳ به دست آمد ( $S-B \chi^2/df=2/52$ ) که حاکی از برازش مناسب مدل است؛ مقدار شاخص ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب کم‌تر از ۰/۰۵ به دست آمد که نشان‌دهنده برازش مطلوب و مناسب مدل است. همچنین مقدار ریشه دوم میانگین مجذورات باقیمانده استاندارد شده هرچقدر به صفر نزدیک باشد به همان مقدار مدل برازش بهتری دارد. شاخص نیکویی برازش ۰/۹۵ گزارش شد؛ طبق قاعده اگر شاخص نیکویی برازش بزرگ‌تر یا مساوی ۰/۹۰ باشد مدل از نظر علمی قابل قبول محسوب می‌شود. مقدار شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته ایجازی نیز ۰/۹۳ به دست آمده که قابل قبول بودن مدل را نشان می‌دهد و هر چه بیشتر از ۰/۵۰ باشد نشان از برازش بهتر مدل است. همچنین مقدار شاخص برازش تطبیقی به دست آمده، ۰/۹۸ است که نشان‌دهنده برازش قابل قبول بین مدل و داده‌هاست (میرزا، گامست و گارینو<sup>۷</sup>، ۲۰۰۶/۱۳۹۱)، بنابراین، شاخص‌های برازش مدل به طور کلی نشان دادند که داده‌های گردآوری شده به اندازه

1. Satorra-Bentler Scaled Chi-Square (S-B  $\chi^2$ )
2. Goodness of Fit
3. Adjusted Goodness of Fit
4. Comparative Fit Index
5. Root Mean Square Error of Approximation
6. Standardized Root Mean Square Residual
7. Meyers, Gamst & Guarino

قابل قبولی از مدل شناختی-بافتی حمایت می‌کند. پس از قابل قبول بودن مدل، نتایج به دست آمده از مسیرهای مدل مورد بررسی قرار گرفت که نتایج به شرح زیر است:

جدول ۴: شاخص‌های اثرات مستقیم و غیرمستقیم و کلی هر یک از مسیرها بر اساس مدل نظری

ت- value <sup>۳</sup>	S. E <sup>۲</sup>	$\beta^1$	نوع اثر	مسیر
				متغیر مستقل
				متغیر میانجی
				متغیر وابسته
۲/۲۶	۰/۱۳	۰/۲۵	اثر مستقیم	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۲/۴۳	۰/۰۵	۰/۱۳	اثر غیرمستقیم	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۵/۶۷	۰/۰۴	۰/۲۵	اثر کلی	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۱۲/۳۰	۰/۰۶	۰/۶۸	اثر مستقیم	پاسخ‌های شناختی - هیجانی - رفتاری
۲/۵۱	۰/۰۸	۰/۱۹	اثر مستقیم	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۸/۸۰	۰/۰۴	۰/۵۷	اثر مستقیم	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۲/۲۷	۰/۰۲	۰/۰۴	اثر غیرمستقیم	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۱۰/۰۵	۰/۰۶	۰/۵۷	اثر کلی	مشکلات هیجانی - رفتاری نوجوانان
۴/۴۴	۰/۰۴	۰/۱۹	اثر مستقیم	پاسخ‌های شناختی - هیجانی - رفتاری
				نظام‌های مغزی
				تعارض بین والدین
				تعارض بین والدین
				تعارض بین والدین
				تعارض بین والدین
				پاسخ‌های شناختی - هیجانی و رفتاری
				نظام‌های مغزی - رفتاری
				نظام‌های مغزی - رفتاری
				نظام‌های مغزی - رفتاری

۱. پارامتر استاندارد شده

۲. خطای استاندارد برآورد

۳. آزمون معناداری





با توجه به نتایج جدول ۴ تعارضات زناشویی بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوان اثر مستقیم دارد ( $\beta = 0/25, S. E = 0/13, t = 2/26, p < 0/01$ )، همچنین با توجه به مقدار آزمون معناداری اثر مستقیم، غیرمستقیم و اثر کلی نقش پاسخ‌های شناختی-هیجانی و رفتاری به تعارضات بین والدینی به‌عنوان میانجی تأیید می‌شود. همچنین بتای استاندارد شده مسیر تعارضات بین والدینی به پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری معنادار به‌دست آمد ( $\beta = 0/06, t = 12/30, p < 0/01$ ) در نتیجه تعارضات بین والدینی اثر مستقیمی بر پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری نوجوانان دارد. همچنین نتایج حاصل از بتای استاندارد شده مسیر پاسخ‌های فرزندان به تعارضات بین والدینی نیز با مقدار بتای استاندارد شده  $0/19$  و خطای استاندارد  $0/08$  با در نظر گرفتن مقدار آزمون معناداری  $2/51$  بر روی مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان اثر مستقیم دارد. از طرفی نتایج نشان داد که نظام‌های مغزی-رفتاری بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان اثر مستقیم دارد ( $\beta = 0/57, S. E = 0/04, t = 8/80, p < 0/01$ ).

### بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف الگویابی رابطه میان نظام‌های مغزی-رفتاری و تعارضات بین والدین با مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان با میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری انجام شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که داده‌های به‌دست آمده از مدل نظری پژوهش حمایت می‌کند. در این رابطه، نتایج تحلیل مدلیابی معادلات ساختاری نشان داد که مدل نظری پژوهش شاخص‌های برازش مناسبی را در نمونه‌ای از جمعیت ایرانی دارد. برای تبیین بهتر نتایج، فرضیه ۱ در قالب مسیر اول، فرضیه ۴، ۳ و ۵ در قالب مسیر دوم و فرضیه ۲ و سوالات ۱ و ۲ در کنار هم در قالب مسیر سوم تبیین می‌شوند. مسیر اول تأثیر مستقیم تعارضات بین والدین را بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان نشان می‌دهند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تعارضات بین والدین بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان اثر مستقیم دارد. بنابراین، تعارضات بین والدین می‌تواند در بروز مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان نقش مؤثری را ایفا کند. این یافته پژوهش حاضر با یافته‌های به دست آمده از پژوهش‌های بائر، کارمزی، مک‌لین، پاکومی

و میک<sup>۱</sup>، ۱۹۹۸؛ مک گین، گتز و بری<sup>۲</sup>، ۲۰۰۳، یانگ بلد و همکاران، ۲۰۰۷؛ ابلو، میزل، کوان و کوان، ۲۰۰۷؛ دیویس، فورمان، راسی و استریونز و همکاران، ۲۰۰۲؛ کامینگز، جورج، مک کوی و دیویس، ۲۰۱۲؛ برت، مک کووی، ایاکونو و کراگر؛ ۲۰۰۶؛ برت، مک کووی و ایاکونو، ۲۰۱۰؛ مطابقت دارد. علاوه بر این، این یافته از مدل نظری بافتی-شناختی، حمایت کرد که منحصراً بر اثرات تعارضات زناشویی در مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان تأکید دارد. براساس فرضیه سرایت<sup>۳</sup> این گونه می توان تبیین کرد که مشکلات حوزه زناشویی می تواند به حوزه فرزندپروری منتقل شود و سازگاری فرزندان را تحت تأثیر قرار دهد (انگفر<sup>۴</sup>، ۱۹۹۸). والدینی که تعارض زناشویی قابل توجهی را تجربه می کنند، می توانند فاقد انرژی یا انگیزش لازم برای تعامل مؤثر با فرزندشان باشند (کازونسکی<sup>۵</sup>، ۲۰۰۳). همچنین براساس فرایند اختلال در فرزند پروری مشترک<sup>۶</sup> این یافته قابل تبیین است، تعارض می تواند موجب اختلال در فرزندپروری مشارکتی شود. در این حالت والدین انتظارات متفاوت از کودک نشان می دهند و توافق کمتری در ارزیابی های خود از مشکلات کودک دارند (گلدبرک<sup>۷</sup>، ۱۹۹۰). مشکلات فرزندپروری مشارکتی، پیشگویی کننده سطوح منفی روابط والد-کودک بوده و شدت مشکلات رفتاری فرزند را پیش بینی می کند (فوتریس، اسکوپ-سالیوان<sup>۸</sup>، ۲۰۰۷). در خانواده هایی که دچار استرس نیستند یک رابطه زناشویی قوی به والدین امکان همکاری در فرزندپروری را می دهد تا پدر و مادر بتوانند نقش های متفاوت ولی مکمل را ایفا کنند (مینوچین و فیشمن<sup>۹</sup>، ۲۰۰۹).

مسیر دوم نقش میانجی پاسخ های شناختی-هیجانی-رفتاری را مابین تعارض بین والدین و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان و تأثیر مستقیم تعارضات بر پاسخ ها و پاسخ ها بر مشکلات

1. Baer, Garnezy, McLaughlin, Pokorny & Wernick
2. McQueen, Getz & Bray
3. The Contagion Hypothesis
4. Engfer
5. Kaczynski
6. coparenting
7. Goldberg
8. Futris & Schoppe-Sullivan
9. Minuchin & Fishman



هیجانی-رفتاری را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از این بود که پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان در رابطه با تعارض بین والدین و مشکلات هیجانی-رفتاری نقش میانجی را ایفا می‌کنند و تعارضات بین والدین بر پاسخ‌های شناختی-هیجانی و رفتاری می‌تواند به صورت مستقیم تأثیرگذار باشد. با توجه به اثر مستقیم، اثر غیرمستقیم و اثر کلی تعارضات بین والدین بر مشکلات هیجانی-رفتاری، نقش میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان به تعارض بین والدین تأیید شد. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش‌های گریچ، فینچام، جوریلِس و مک‌دونالد، ۲۰۰۰؛ دی‌بورد، فوسکو، راینز و گریچ، ۲۰۱۰؛ کامینگز و دیوس، ۲۰۱۱؛ فوسکو و گریچ، ۲۰۱۳؛ قره‌باغی، ۱۳۸۷، همسو بود که هر کدام به صورت جداگانه، برخی از پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری را برای تبیین مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان به عنوان میانجی استفاده کرده و تأثیر تعارض بین والدین را روی این پاسخ‌ها سنجیده بودند. در تبیین این نتایج می‌توان بیان کرد که طبق دیدگاه مبادله‌ای استرس لازاروس، دیدگاه فرد به موقعیت است که تعیین می‌کند آیا رویدادی استرس‌زا است یا نه (لازاروس و فولکمن<sup>۱</sup>، ۱۹۸۷؛ لازاروس، ۱۹۹۰). از دیدگاه لازاروس زمانی که تعارضات در خانواده به وقوع می‌پیوندد، هر کدام از فرزندان ارزیابی متفاوتی را از تعارض دارند، بسته به ارزیابی فرزندان از تعارض بین والدین، آن‌ها پاسخ‌های متفاوتی را به تعارضات نشان می‌دهند که هر کدام از این پاسخ‌ها پیامدهای متفاوتی را در بر دارد، از افسردگی و اضطراب گرفته تا گرایش به مصرف مواد (ماکلر<sup>۲</sup> و همکاران، ۲۰۱۵). خودسرزنی، ادراک تهدید، راهبرد مقابله‌ای و مثلث‌سازی از مهم‌ترین پاسخ‌های فرزندان به تعارض بین والدینی هستند. این پاسخ‌ها نشان دهنده درگیر شدن فرزندان به شکل شناختی-هیجانی یا رفتاری در تعارضات بین والدینی است (گریچ و فینچام، ۱۹۹۰). پاسخ‌های شناختی-هیجانی و رفتاری می‌توانند بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان به صورت مستقیم تأثیرگذار باشند. این یافته با یافته‌های گریچ و فینچام، ۲۰۰۱؛ برین، روجیرو و مارتین<sup>۳</sup>، ۲۰۱۶ و بهزادی، زاده‌محمدی، مظاهری، حیدری و نوری‌پور، ۱۳۹۴ مطابقت داشت. پژوهش‌های مقطعی و طولی نشان می‌دهند که ادراک تهدید و سرزنش خود با مشکلات هیجانی-رفتاری فرزندان همراه است؛ بنابراین، می‌توان تبیین کرد که فرزندان تعارض بین والدین را به عنوان

- 
1. Lazarus & Folkman
  2. Mackler
  3. Byrne, Rodrigo & Martín

تهدیدی برای سلامتی خود یا خانواده در نظر می‌گیرند یا زمانی که فرزند خود را عامل اصلی در شکل‌گیری تعارض بین والدینش بداند در نتیجه استرس بیشتری را نسبت به فرزندگی تجربه می‌کند که تعارض را به یک یا هر دوی والدین نسبت می‌دهد (گریچ و فینچام، ۲۰۰۱؛ کیم، جکسون، هانتز و کونراد، ۲۰۰۹) یا آن را به‌عنوان تهدید تلقی نمی‌کند، این افراد بیشتر به سمت مشکلات عاطفی و رفتاری گرایش پیدا می‌کنند (گریچ، هارولد و مایز، ۲۰۰۳). در رابطه با مثلث‌سازی پژوهش‌ها نشان می‌دهند که ایجاد مثلث در روابط زناشویی از سوی فرزندان، باعث مشکلات رشدی، جامعه‌پذیری و کنترل خود (دویل و مارکیز، ۲۰۱۱)، بهزیستی روانی (آماتو و افیفی، ۲۰۰۶)، مشکلات درونی و برونی (بهزادی و همکاران، ۱۳۹۴) و اختلال در عملکرد نوجوانان (برین، روجیرو و مارتین، ۲۰۱۲) می‌شود؛ از طرفی راهبردهای مقابله‌ای<sup>۴</sup>؛ مجموعه‌ای از تلاش‌های شناختی و رفتاری فرد است که برای تعبیر و تفسیر و اصلاح یک وضعیت تنش‌زا به کار می‌رود و به کاهش رنج ناشی از آن منجر می‌شود (مک‌کوبین و داهل، ۱۹۸۵)، اگر فرد نتواند از راهبردهای کارا و مناسب استفاده کند، دچار اضطراب و افسردگی یا خشم می‌شود که همه این عوامل روابط اجتماعی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

مسیر سوم نقش میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری را در رابطه بین نظام‌های مغزی-رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری و مسیر مستقیم نظام‌های مغزی-رفتاری را بر پاسخ‌ها و بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان نشان می‌دهد. نتایج حاکی از این بود که پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان در رابطه با نظام‌های مغزی-رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان نقش میانجی را ایفا می‌کنند و نظام‌های مغزی-رفتاری بر پاسخ‌های شناختی-هیجانی و رفتاری و مشکلات هیجانی-رفتاری می‌تواند به‌صورت مستقیم تأثیرگذار باشد. با توجه به اثر مستقیم، اثر غیرمستقیم و اثر کلی نظام‌های مغزی-رفتاری بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان، نقش میانجی پاسخ‌های شناختی-هیجانی-رفتاری فرزندان به

- 
1. Doyle & Markiewicz
  2. Amato & Afifi
  3. Byrne, Rodrigo & Martín
  4. Coping strategies
  5. McCubbin & Dahl



تعارض بین والدین تأیید شد. یافته‌های این پژوهش در زمینه اثر مستقیم نظام‌های مغزی-رفتاری بر مشکلات هیجانی-رفتاری نوجوانان با پژوهش‌های هاندت، کیمبرل، میشل و نلسون گری<sup>۱</sup>، (۲۰۰۸)؛ فرانکن و موریس<sup>۲</sup> (۲۰۰۶)؛ اوکانر، استوارت و وات<sup>۳</sup> (۲۰۰۹)؛ فرانکن و موریس (۲۰۰۶)؛ عبدی، بخشی پور و دوسری و محمود علیلو (۱۳۹۰)؛ بیجتیر، بک، کلیس و واندریکن (۲۰۰۹)؛ لکستن و داو<sup>۴</sup>، (۲۰۰۷)؛ فرانکن، (۲۰۰۲)؛ جانسون، ترنر و ایواتا<sup>۵</sup> (۲۰۰۳)؛ پورکرد، ابوالقاسمی، نریمانی و رضایی (۱۳۹۲)؛ کارور (۲۰۰۴)؛ گوا (۱۹۹۳)؛ سید موسوی، پوراعتماد، فیاض‌بخش، اسماعیل بیگی، فرنودیان (۱۳۹۰)؛ موریس، مرکلباخ، اسمیت، گجت و بوگی<sup>۶</sup> (۲۰۰۱)؛ موریس، مسترز، دکانتر و تیمرمان<sup>۷</sup> (۲۰۰۵) هم‌سو بود.

در تبیین این نتایج می‌توان بیان کرد؛ که نظام‌های مغزی-رفتاری یکی از ویژگی‌های فردی است، که نقش مهمی در پاسخ‌های فرد به رویدادهای استرس‌زا ایفا می‌کند. نظام‌های مغزی-رفتاری از استعداد ژنتیکی و محیط ما بر می‌خیزد و بر تجربه‌های ما اثر می‌گذارد (نسی زاده چیانسه، هاشمی نصرت‌آباد، پورشرفی و فرورشی، ۱۳۸۹). نظام‌های مغزی-رفتاری می‌تواند رابطه تعارض زناشویی با سازگاری فرزندان را از سه طریق تحت تأثیر قرار دهد: الف) برخی افراد واکنش بیشتری به استرس‌زاها نشان می‌دهند بنابراین، حساسیت بیشتری به وقوع تعارض دارند (دلونگیس و نیس<sup>۸</sup>، ۲۰۰۱). برای مثال، کودکانی که سطوح بالاتری از اضطراب را تجربه می‌کنند، گرایش به این دارند که بیشتر موقعیت‌ها از جمله تعارض‌های خانوادگی را تهدیدآمیزتر از کودکان غیر مضطرب تلقی کنند (گریچ، هارولد و میلز، ۲۰۰۳). ب) برخی افراد محرک‌های تازه و اضطراب‌آور اطراف را مخرب ارزیابی کرده و آن را به‌صورت تهدید ادراک می‌کنند این عمل افراد که با اضطراب همراه است باعث می‌شود تا فرد به دلیل درک موقعیت به‌عنوان خطر پاسخ‌های رفتاری، شناختی و هیجانی خاصی را بروز دهد (آمودیو، مستر، یی و تایلر، ۲۰۰۸). ج) تأثیرپذیری شناخت و هیجان از

1. Hundt, Kimbrel, Mitchell & Nelson-Gray
2. Franken & Muris
3. O'Connor, Stewart & Watt
4. Loxton & Dawe
5. Johnson, Turner & Iwata
6. Muris, Merckelbach, Schmidt, Gadget & Bogie
7. Muris, Meesters, Dekanter & Timmerman
8. DeLongis & Newth

ویژگی‌های شخصیتی مثل سیستم‌های مغزی- رفتاری. تحقیقات نشان داده است که ویژگی‌های شخصیتی احتمال تداوم ارزیابی‌های مربوط به جنبه‌های خاص محیط را افزایش می‌دهد و این ارزیابی‌ها هم هیجان‌های متناسب را راه می‌اندازند (هان<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۰۹).

به‌طور کلی نتایج پژوهش نشان داد که مدل پژوهش حاضر از نظر آماری دارای شاخص‌های برازش قابل قبولی است. در نتیجه داده‌های به‌دست آمده از مدل پژوهش حاضر حمایت کردند. روابط حاکم بین مسیرهای مدل نشان داد که نظام‌های مغزی- رفتاری و تعارضات بین والدین در کنار هم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل زیست‌محیطی و فردی در پیش‌بینی مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان نقش دارند. همچنین پژوهش حاضر نشان داد که چگونه متغیر پاسخ‌های شناختی- هیجانی- رفتاری در نقش متغیر میانجی تأثیر دارد. در پژوهش حاضر از مدل بافتی- شناختی و توسعه مدل با افزودن نظام‌های مغزی- رفتاری در کنار عامل محیطی برای پیش‌بینی مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان در این مدل بهره گرفته شد... با اینکه نتایج به‌دست آمده از این پژوهش نشان داد که مدل بافتی- شناختی توسعه داده شده قابلیت تبیین مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان را دارد، اما عدم بررسی تغییرناپذیری جنسیتی در مدل نظری پژوهش و پاسخ‌دهی محتاطانه نوجوانان به سؤالات مربوط به پرسشنامه تعارضات بین والدین و پرسشنامه خودگزارش‌دهی و گرایش به مصرف مواد به دلیل ماهیت این پرسشنامه‌ها که می‌تواند روایی تحقیق را تحت تأثیر قرار دهد، از جمله محدودیت‌های این پژوهش محسوب می‌شود. با در نظر گرفتن این محدودیت‌ها به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود تا نقش جنسیت پرداخته و مدل را در گروه سنی کودکان نیز بررسی کنند و از طرفی به آزمایش مجدد مدل ارائه شده در این پژوهش در نمونه‌های متفاوت و توسعه مدل در سایر ویژگی‌های فردی بپردازند. از طرفی به متخصصان در مدارس و محیط‌های آموزشی کمک می‌کند تا برای یافتن علل مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان و کاهش آن، هم در عوامل محیطی و خانوادگی و هم در عوامل فردی جستجو کنند. به سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌شود با در نظر گرفتن این مدل، یک برنامه درمانی برای کاهش تعارضات خانواده تدوین شود و در مطالعات آزمایشی و نیمه آزمایشی اثرات آن را در کاهش بروز مشکلات هیجانی- رفتاری نوجوانان بررسی کنند.



## منابع

- بهزادی، مرضیه، زاده‌محمدی، علی، مظاهری، محمد علی، حیدری، محمود و نوری‌پور، رقیه (۱۳۹۴). رابطه احساس خصومت والدین با مشکلات درونی دانش‌آموزان با نقش میانجی مثلث‌سازی، *مجله خانواده پژوهشی*، ۱۱ (۴۲): ۲۷۰-۲۵۷.
- زهرا فدایی، محمود نجفی، مجتبی حبیبی عسگر آباد و بشارت، محمدعلی (۱۳۸۸). بررسی ساختار عاملی، اعتبار و روایی مقیاس مشکلات رفتاری نوجوانان آذربایجان: دوقلوهای همسان و ناهمسان، *مجله روانشناسی بالینی*، ۱ (۱): ۱۸-۱.
- حسنی، جعفر، بیگدلی، ایمان اله و قوشچیان، سمانه (۱۳۸۶). مقایسه فعالیت‌های سیستم‌های مغزی رفتاری در بیماران مبتلا به اختلال وسواس. *فصلنامه تازه‌های علوم روان‌شناختی*. ۴ (۹): ۱۶-۲۵.
- مختارنیا، ایرج، زاده‌محمدی، علی، حبیبی عسگرآبادی، مجتبی و میرزایی‌فر، فروزان (۱۳۹۵). رابطه تعارضات زناشویی و تعارضات والد نوجوان: با نقش میانجی ارزیابی‌های نوجوانان از تعارضات بین والدینی، *فصلنامه خانواده پژوهی*، ۴ (۱۲): ۶۸۲-۶۶۳.
- میرز، ل، گامست، گ. و گارینو، ا. (۱۳۹۱). «روش‌های پژوهش چند متغیره کاربردی: طرح، تحلیل و تفسیر. مترجمان: حسن پاشا شریفی، ولی الله، فرزاد، رضاخانی، سیمین دخت، حسن آبادی، حمیدرضا، بلال ایزانلو و مجتبی حبیبی. تهران: رشد.
- مینایی، اصغر (۱۸۴). *هنجاریابی نظام سنجش مبتنی بر تجربه آشنابخ*. تهران: سازمان آموزش و پرورش. کودکان استثنایی.
- سید موسوی، پریسا، پور اعتماد، حمید رضا، فیاض بخش، محمد رضا، اسماعیل بیگی، فاطمه و فرنودیان، پریسا (۱۳۹۰). بررسی رابطه نظام بازرگاری و فعال‌ساز رفتاری با مشکلات رفتاری-هیجانی در نوجوانان بهنجار، *تحقیقات علوم رفتاری*، ۹ (۳): ۱۶۳-۱۵۵.
- شفرز، ب. (۱۳۸۸). *مبانی جامعه‌شناسی جوانان*، ترجمه کرامت اله راسخ، تهران: نی.
- غباری‌بناب، باقر، پرند، اکرم، حسین‌خان‌زاده فیروزجاه، عباسعلی، موللی، گیتا و نعمتی، شهروز (۱۳۸۸). میزان شروع مشکلات رفتاری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر تهران، *پژوهش در حیطه کودکان استثنایی*، ۳ (۹): ۲۲۳-۲۲۸.
- قره‌باغی، فاطمه و وفایی، ماریا (۱۳۸۷). تعارض زناشویی و نقش مزاج کودک، *فصلنامه*

روانشناسان ایرانی، ۵ (۱۸): ۱۳۷-۱۴۳.

مختارنیا، ایرج، زاده محمدی، علی و حبیبی عسگرآبادی، مجتبی (۱۳۹۵). رابطه تعارضات بین والدینی و گرایش به رفتارهای پرخطر: با نقش میانجی شدت تعارضات والد-نوجوان، *دوفصلنامه مطالعات زن و خانواده*، ۴(۲): ۱۰۱-۱۲۹.

نبی زاده چپانه، قسیم، هاشمی نصرت آباد، تورج، پورشریفی، حمید و فرورشی، محمد (۱۳۸۹). صفات شخصیتی و سیستم های بازداری/فعالسازی رفتاری در بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی، *دو قطبی و افراد سالم، مجله روانشناسی بالینی*، ۲(۳): ۶۲-۵۱.

هومن؛ حیدرعلی (۱۳۹۱). *مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل*، تهران: سمت.

Ablow, J. C. , Measelle, J. R. , Cowan, P. A. , & Cowan, C. P. (2009). Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions. *Journal of Family Psychology*, 23(4): 485.

Achenbach TM, McConaughy SH.(1997). *Empirically Based Assessment of Child and Adolescent Psychopathology: Practical Applications*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications 1997:56.

Achenbach, T. M. , & Rescorla, L. (2001). *ASEBA school-age forms & profiles*.

Achenbach, T. M. , & Rescorla, L. A. (1991). Manual for the ASEBA School-Age forms and profiles. *Research Center for Children, Youth & Families*, 87: 115-128.

Alberga, A. S. , Sigal, R. J. , Goldfield, G. , Prud'Homme, D. , & Kenny, G. P. (2012). Overweight and obese teenagers: why is adolescence a critical period? *Pediatric Obesity*, 7(4), 261-273.

Amato, P. R. , & Afifi, T. D. (2006). Feeling Caught Between Parents: Adult Children's Relations With Parents and Subjective Well-Being. *Journal of Marriage and Family*, 68(1): 222-235.

Amodio, D. M. , Master, S. L. , Yee, C. M. , & Taylor, S. E. (2008). Neurocognitive components of the behavioral inhibition and activation systems: Implications for theories of self-regulation. *Psychophysiology*, 45(1): 11-19.

Baer, P. E, Garmezy, L. B. , McLaughlin, R. J. , Pokorny, A. D. , & Wernick, M. J. (1987). Stress, coping, family conflict, and adolescent alcohol use. *Journal of Behavioral Medicine*, 10(5): 449-466.

Bandura, A. (2001). Social cognitive theory of mass communication. *Media psychology*, 3(3): 265-299.

Bergman, M. M, & Scott, J. (2001). Young Adolescents, Well –Being and health – risk Behaviors: Gender and Socioeconomic Differences. *Journal of Adolescence*, 24.

Behzadi, M, Zadeh Mohammadi, A, Mazaheri, M, Heidari, M. & Nooripour, R. (2015). The Relationship Between Parental Hostility and Adolescents' Internalizing Problems with Mediating Role of Triangulation. *Journal of*





- family research*, 11 (42): 257-270.
- Bickham, N. L. , & Fiese, B. H. (1997). Extension of the Children's Perceptions of Interparental Conflict Scale for use with late adolescents. *Journal of Family Psychology*, 11(2): 246-250.
- Burt, S. A. , McGUE, M. A. T. T. , Krueger, R. F. , & Iacono, W. G. (2005). How are parent-child conflict and childhood externalizing symptoms related over time? Results from a genetically informative cross-lagged study. *Development and psychopathology*, 17(01): 145-165.
- Burt, S. A. , McGue, M. , Iacono, W. G. , & Krueger, R. F. (2006). Differential parent-child relationships and adolescent externalizing symptoms: cross-lagged analyses within a monozygotic twin differences design. *Developmental psychology*, 42(6): 1289.
- Burt, S. A. , McGue, M. , Krueger, R. F. , & Iacono, W. G. (2007). Environmental contributions to adolescent delinquency: A fresh look at the shared environment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(5): 787-800.
- Byrne, S. , Rodrigo, M. J. , & Martín, J. C. (2012). Influence of form and timing of social support on parental outcomes of a child-maltreatment prevention program. *Children and Youth Services Review*, 34(12): 2495-2503.
- Carver, C. S. , & White, T. L. (1994). Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67: 319-333.
- Corr PJ. (2004) Reinforcement sensitivity theory and personality. *Neuroscience and Bio behavioral Reviews*; (28): 317-332.
- Craney, T. A. , & Surlles, J. G. (2002). Model-dependent variance inflation factor cutoff values. *Quality Engineering*, 14(3): 391-403.
- Cummings, E. M. , George, M. R. , McCoy, K. P. , & Davies, P. T. (2012). Interparental conflict in kindergarten and adolescent adjustment: Prospective investigation of emotional security as an explanatory mechanism. *Child development*, 83(5): 1703-1715.
- Davies, P. T. , Forman, E. M. , Rasi, J. A. , & Stevens, K. I. (2002). Assessing children's emotional security in the interparental relationship: The Security in the Interparental Subsystem Scales. *Child Development*, 73: 544-562.
- DeBoard-Lucas, R. L. , Fosco, G. M. , Raynor, S. R. & Grych, J. H. (2010). Interparental conflict in context: Exploring relations between parenting processes and children's conflict appraisals. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 39(2): 163-175.
- DeLongis, A. & Newth, S. (2001). Coping with stress. *Assessment and Therapy: Specialty Articles from the Encyclopedia of Mental Health*, Academic Press, San Diego, CA, 139-50.
- Doyle, A. B. , & Markiewicz, D. (2005). Parenting, marital conflict and adjustment from early-to mid-adolescence: Mediated by adolescent attachment style?. *Journal of youth and adolescence*, 34(2): 97-110.
- Engfer, A. (1988). The interrelatedness of marriage and the mother-child relationship. *Relationships within families: Mutual influences*, 104-118.

- Fadaie, Z. Najafi, M. Habibi Asgarabad, M. & Besharat, M. A. (2009). Confirmatory Factorial Structure, reliability and validity of the Achenbach Youth Self-Report Scale (YSR): Monozygotic and Dizygotic twins. *Journal of clinical psychology*, 1 (1). 1-18.
- Fosco, G M. & Grych, J H. (2007). Emotional expression in the family as a context for children's appraisals of interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 21(2): 2. 48.
- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2013). Capturing the Family Context of Emotion Regulation A Family Systems Model Comparison Approach. *Journal of Family Issues*, 34(4), 557-578.
- Fosco, G. M. , & Grych, J. H. (2010). Adolescent Triangulation into Parental Conflicts: Longitudinal Implications for Appraisals and Adolescent-Parent Relations. *Journal of Marriage and Family*, 72(2), 254-266.
- Franken, I. H. , & Muris, P. (2006). BIS/BAS personality characteristics and college students' substance use. *Personality and Individual Differences*, 40(7): 1497-1503.
- Futris, T. G. , & Schoppe-Sullivan, S. J. (2007). Mothers' perceptions of barriers, parenting alliance, and adolescent fathers' engagement with their children. *Family Relations*, 56(3): 258-269.
- Gharehbaghy, F. Vafaie, M. (2009). Marital conflict and the role of child temperament. *Journal of Developmental Psychology*, 5 (18): 101-129.
- Ghobari-Bonab, B. Parand, A. Khanzadeh Firoozjah, A. Movallali, G. Nemati, SH. (2009). Prevalence of Children with Behavioral Disorders in Primary Schools in Tehran. *Journal of exceptional children*, 9(3):223-228.
- Goldberg, W. A. (1990). Marital quality, parental personality, and spousal agreement about perceptions and expectations for children. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 531-556.
- Gray JA. (1981). *the neuropsychology of anxiety*. London: Clarendon press.
- Gray JA. (1990). Brain systems that mediate both emotion and cognition. Special issue: Development of relationships between emotion and cognition. *Cognition and Emotion*, (4): 269-288.
- Gray JA. (1991). *Neural systems, emotion and personality*. In: Madden JIV. (Editor). Neurobiology of learning, emotion, and affect. Erlbaum; New York: Hillsdale NJ: 273-306.
- Gray JA. (1995). A model of the limbic system and basal ganglia: Applications to anxiety and schizophrenia. In: Gazzaniga M. (editor). *The cognitive neuroscience*. Cambridge: MIT; 1165-76.
- Grych, J. H. , & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267-290.
- Grych, J. H. , Fincham, F. D. , Jouriles, E. N. , & McDonald, R. (2000). Interparental Conflict and Child Adjustment: Testing the Mediation Role of Appraisals in the Cognitive-Contextual Framework. *Child development*, 71(6), 1648-1661.



- Grych, J. H. , Harold, G. T. , & Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child development*, 74(4): 1176-1193.
- Grych, John H, & Fincham, Frank D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework. *Psychological bulletin*, 108(2): 267.
- Grych, John H, & Fincham, Frank D. (2001). Interparental Conflict and Child Adjustment. *Interparental conflict and child development: Theory, research and applications*, 1.
- Hahn, T. A. , Dresler, T. A. , Ann-Christine, E. A. , Michael, M. , Plichta, A. , Sebastian, H. A. , Polak T. A. , Lesch, F. A. , Breuer, F. B. , Jakob, B. C. & Fallgatter, A. J. (2009). Neural response to reward anticipation is modulated by Gray's impulsivity. *NeuroImage*, 46(3): 1148–1153.
- Hasani, J, Bigdeli, I. Ghoshchian, S. (1386). Comparison of behavioral brain systems activities in patients with obsessive-compulsive disorder, *Journal of Cognitive Science*, 4 (9):16-25.
- Hooman; h (2012). *Structural Equation Modeling Using Laser Software*. Tehran: Samt.
- Johnson, S. L. , Turner, R. J. , & Iwata, N. (2003). BIS/BAS levels and psychiatric disorder: An epidemiological study. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 25(1): 25-36.
- Juan-Pablo, G. , & Stefan, M. (2004). Sexual risk behavior among adolescence: the role of socioeconomic and demographic household characteristics. In *Global Forum for Health Research*.
- Kaczynski, L. (2003). *Handbook of dynamics in parent-child lations*, Lonkon: Sage Publication.
- Kim, K. L. , Jackson, Y. , Hunter, H. L. , & Conrad, S. M. (2009). Interparental Conflict and Adolescent Dating Relationships the Role of Perceived Threat and Self-Blame Appraisals. *Journal of interpersonal violence*, 24(5), 844-865.
- Kinsfogel, Kristen M, & Grych, John H. (2004). Interparental conflict and adolescent dating relationships: integrating cognitive, emotional, and peer influences. *Journal of family psychology*, 18(3): 505.
- Klahr, A. M. , McGue, M. , Iacono, W. G. , & Burt, S. A. (2011). The association between parent–child conflict and adolescent conduct problems over time: Results from a longitudinal adoption study. *Journal of Abnormal Psychology*, 120(1): 46-56.
- Lazarus, R. S, & Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of personality*, 1(3): 141-169.
- Lazarus, R. S. (1990). Theory-based stress measurement. *Psychological inquiry*, 1(1): 3-13.
- Loxton, N. J. , & Dawe, S. (2007). How do dysfunctional eating and hazardous drinking women perform on behavioural measures of reward and punishment sensitivity?. *Personality and Individual Differences*, 42(6): 1163-1172.
- Mackler, J. S. , Kelleher, R. T. , Shanahan, L. , Calkins, S. D. , Keane, S. P. , &

- O'Brien, M. (2015). Parenting stress, parental reactions, and externalizing behavior from ages 4 to 10. *Journal of Marriage and Family*, 77(2): 388-406.
- McCubbin, H. I. , & Dahl, B. B. (1985). *Marriage and family: Individuals and life cycles*. John Wiley & Sons Inc.
- McNaughton, N. , & Gray, J. A. (2000). Anxiolytic action on the behavioural inhibition system implies multiple types of arousal contribute to anxiety. *Journal of affective disorders*, 61(3): 161-176.
- McQueen, A. , Getz, J. G. , & Bray, J. H. (2003). Acculturation, substance use, and deviant behavior: Examining separation and family conflict as mediators. *Child development*, 1737-1750.
- Meyers, L. , Gamst, p. And Guarino, A. (2012). *Applied Multivariate Research methods: design, analysis and interpretation*. Translator: Has Pasha Sharifi, Farzad, Simindokht Reza Khani, Hamid Reza Hassan Abadi, Belal IZanloo and Mojtaba Habibi. Tehran: ROSHD.
- Minaei, A. (2008). Standardization of the experience-based assessment system. Tehran: Education Organization Publications. Exceptional Children.
- Minuchin, S. , & Fishman, H. C. (2009). *Family therapy techniques*. Harvard University Press.
- Mokhtarnia, I, Zadeh, A, Habibi, M. (2016). The Relationship between inter parenting conflict and tendency to risky behaviors: The mediator role of conflict intensity of parent-adolescent. *Journal of Woman and family Studies*. 4(2): 101-129.
- Mokhtarnia, I, Zadeh, A, Habibi, M & Mirzaei Far, F. (2017). Marital Conflicts and Parent-Adolescent Conflicts: The Mediator Role of Adolescents' Appraisals of Interparental Conflicts. *Journal of family research*, 4 (12):663-682.
- Muris, P. , Meesters, C. , de Kanter, E. , & Timmerman, P. E. (2005). Behavioural inhibition and Behavioural activation system scales for children: relationships with Eysenck's personality traits and psychopathological symptoms. *Personality and Individual Differences*, 38(4): 831-841.
- Muris, P. , Merckelbach, H. , Schmidt, H. , Gadet, B. , & Bogie, N. (2001). Anxiety and depression as correlates of self-reported behavioural inhibition in normal adolescents. *Behaviour Research and Therapy*, 39(9): 1051-1061.
- Muris, P. , van Brakel, A. M. , Arntz, A. , & Schouten, E. (2011). Behavioral inhibition as a risk factor for the development of childhood anxiety disorders: a longitudinal study. *Journal of Child and Family Studies*, 20(2): 157-170.
- Nabi-zadeh, G. Hashemi Nosrat-abad, T. Pour sharifi, H. Frorshi, M. (2010). Personality Traits and Behavioral Inhibition/Activation Systems in Patients with Schizophrenia, Bipolar and Normal Individuals. *Journal of clinical psychology*. 2(3): 51-62.
- O'Connor, R. M. , Stewart, S. H. , & Watt, M. C. (2009). Distinguishing BAS risk for university students' drinking, smoking, and gambling behaviors. *Personality and Individual Differences*, 46(4): 514-519.



- Oliva, A. , Parra, Á. & Reina, M. C. (2014). Personal and contextual factors related to internalizing problems during adolescence. In *Child & Youth Care Forum*, 43(4):505-520. Springer US.
- Rutter, M. , Bishop, D. , Pine, D. , Scott, S. , Stevenson, J. S. , Taylor, E. A. , & Thapar, A. (2011). *Rutter's child and adolescent psychiatry*. John Wiley & Sons.
- Seyed Mousavi, P. Pour Etemad, H. R. Fyazbakhsh, M. R. Smaeilbeygi, F. Farnoodian, P. (2011). The relationship between behavioral inhibition and activation systems and behavioral and emotional problems in adolescents. *Journal of Research in Behavioural Science*. 9 (3).
- Sheferze, B. (2009). Foundations of youth sociology. Translated by Keramat Allah Rasekh, Tehran: Ney Publication. (1984). Thompson, Stephanie F, Lengua, Liliana J, & Garcia, Connie Meza. (2015). Appraisal and Coping as Mediators of the Effects of Cumulative Risk on Preadolescent Adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 1-14.





## **Modeling of Relationship between Brain-Behavioral Systems and Inter-Parental Conflicts with Emotional-Behavioral Problems Mediated by Cognitive-Emotional-Behavioral Responses among Adolescents**

Fateme Kalantari \*, Saeid Ghanbari\*\*, Mojtaba Habibi\*\*\* & Ebrahim Alizade\*\*\*\*

### **Abstract**

The aim of this study was the modeling of relationship between brain-behavioral systems and interparental conflicts with adolescent's emotional-behavioral problems, mediated by the cognitive-emotional-behavioral responses. The study was description and structural equation modeling; the population of the study was students of Qods town which is located in Tehran Province. Sample size was 665 students selected by multistage random sampling. The data were gathered through brain-behavioral systems Inventory, inter-parental conflict scale, Cognitive-emotional-behavioral responses to inter-parental conflict scale and Youth Self Report Inventory. The results of structural equation modeling analysis showed the fitness of the theoretical model as the variable of Cognitive-emotional-behavioral responses to inter-parental conflict as mediator variable was entered into the relationship between interparental conflict and brain-behavioral systems with emotional-behavioral

---

\* MSc School Consultation, Shahid Beheshti University

\*\* Assistant professor, University Shahid Beheshti, Tehran, Iran

\*\*\* Assistant Professor, University of Medical Sciences, Tehran, Iran

\*\*\*\* Assistant Professor, University Shahid Beheshti, Tehran, Iran

DOI: 10.22051/jwfs.2017.12834.1296

Submit Date: 2016-11-26

Accept Date: 2017-07-05



problems of adolescents. Also In this model all direct and indirect paths to predict emotional-behavioral problems of adolescents, were diagnosed. Therefore inter-parental conflict and brain-behavioral systems with Considering the factors mediating, play a significant role in predicting emotional-behavioral problems among adolescents. also it can be stated that Cognitive-tissue model and developed model's can explain emotional-behavioral problems of adolescents. As a result, this model can be used to adjust the treatments and and can also be used to diagnose risk factors used in prevention of conflicts for adolescents.

**Keywords:**

Inter-Parental Conflict, Brain-Behavioral Systems, Emotional-Behavioral Problems.

